

Sygn. akt I ACa 891/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta (spr.) SO del. Tomasz Tatarczyk
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 9 marca 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Banku (...) Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko T. D.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt I C 367/11

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Tomasz Tatarczyk	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Elżbieta Karpeta
---------------------------	---------------------------	----------------------

Sygn. akt. I ACa 891/16

UZASADNIENIE

Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o zasądzenie od T. D. kwoty 143 193, 89 złotych z ustawowymi odsetkami od 14 maja 2011 roku do dnia zapłaty oraz kosztów procesu.

W uzasadnieniu żądania podniesiono, że na rachunku pozwanego doszło do błędnych księgowania operacji uznaniowych i obciążeniowych. Suma operacji uznaniowych wynosi 175 056, 90 złotych a kwota jednej operacji obciążeniowej wynosi 6 926,50 złotych. Różnica na operacjach wynosi 168 130,40 złotych.

W związku z zainwestowaniem przez pozwanego w fundusze (...), doszło do odkupienia przez Bank jednostek Funduszu, bez wymaganej dyspozycji zobowiązanego. Wyliczona strata poniesiona przez zobowiązanego wynosi 24 936,51 złotych i zmniejsza należność Banku do kwoty 143 193,89 złotych. Operacje na rachunkach wykonywane były przez byłą pracownicę Banku i nosiły znamiona przestępstwa. Jako podstawę prawną żądania wskazał art. 410 kc w zw. z art. 405 kc.

W odpowiedzi na pozew z dnia 19 grudnia 2011 roku pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii grafologa na okoliczność ustalenia, które z dyspozycji na rachunkach pozwanego były składane przez pozwanego, a także z opinii zakresu bankowości na okoliczność wyliczenia ewentualnych strat pozwanego. Wskazał ponadto na art. 725 kc i 50 ust 2 prawa bankowego nakładający na Bank obowiązek dołożenia szczególnej staranności w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przechowywania środków pieniężnych. Skoro pracownik pozwanego Banku dokonał operacji z użyciem środków pieniężnych pozwanego jako posiadacza rachunku wbrew jego woli, to tym samym doprowadził do nienależytego wykonania umowy przez Bank (art. 725 kc w zw. art 471 kc).Pozwany zakwestionował wypłatę kwoty 61 200 złotych oraz dodatkowo w piśmie z dnia 12 listopada 2014 roku (k- 664) podniósł zarzut przyczynienia się powoda w 50 % do powstania szkody.

Sąd Okręgowy w Częstochowie ustalił, że w dniu 13 października 2003 roku T. D. zawarł z Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W. umowę nr (...) prowadzenia konta. Na podstawie tej umowy powód prowadził dla pozwanego (...) nr (...). Na koncie lokowane były środki finansowe pozwanego. Od 2006 roku w ramach prowadzonego rachunku pozwany rozpoczął lokowanie środków finansowych w Funduszu (...). Lokowanie środków finansowych dotyczyło funduszu (...), (...) Dochodu i Wzrostu Rynku (...), (...) Akcji Rynków Wschodzących, (...) Akcji Europy Wschodniej. Na rachunku pozwanego dokonywano szeregu operacji bankowych w tym przelewów bankowych, wypłat środków finansowych a także operacji finansowych związanych z funduszami. W okresie od 22 stycznia 2009 roku do 21 maja 2010 roku na rachunku pozwanego dokonano szeregu operacji nieautoryzowanych przez pozwanego. Pracownik Banku K. P. w okresie tym wykonała 20 nieautoryzowanych operacji. 19 operacji przelewów uznaniowych na kwotę 175 056, 90 złotych z rachunków innych klientów Banku bez ich zgody i wiedzy oraz 1 operacji obciążającej na kwotę 6 926,50 złotych. Za wykonanie tych operacji bankowych została uznana winną popełnienia przestępstwa i skazana wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 6 grudnia 2012 roku w sprawie II K 108/12. Saldo niesłusznie przekazanych na rachunek pozwanego środków finansowych wynosiło 168 130, 40 złotych.

W okresie od 22 stycznia 2009 roku do 21 maja 2010 roku pozwany dokonywał z rachunku wypłat gotówkowych. Łącznie wypłacono kwotę 181 762,81 złotych. W dniu 16 lipca 2009 roku pozwany wypłacił kwotę 61 200 złotych w placówce Banku (...) SA I Oddział w C.. Identyfikacja osoby wypłacającej - pozwanego nastąpiła po okazaniu dowodu osobistego i karty (...) wydanej pozwanemu na wniosek z dnia 30 listopada 2009 roku. Potwierdzenie do dysponowania rachunkiem na podstawie karty (...) polega na wczytaniu karty i wprowadzeniu prawidłowego kodu PIN. Pozwany przy realizacji transakcji wypłaty kwoty 61 200 złotych wykazał uprawnienie do dysponowania kontem pracownikowi banku A. S. dowodem osobistym, posiadaniem karty (...) oraz składając podpis pod asygnatą wypłaty kwoty 61 200 złotych. W dacie wypłaty placówka posiadała środki finansowe pozwalające na realizację dyspozycji wypłaty kwoty 61 200 złotych.

Bez autoryzacji pozwanego dokonywano również, szeregu operacji zakupów i odkupywania jednostek funduszy inwestycyjnych. W okresie od 2 listopada 2005 roku do dnia 15 grudnia 2010 roku straty pozwanego, w związku z nieuprawnionym działaniem pracownika Banku K. P., wyniosły w funduszu (...) Dochodu i Wzrostu (...), w którym odnotowano 5 nieautoryzowanych odkupień wartość 10 544, 77 złotych, w funduszu (...) akcji Rynków Wschodzących, w którym odnotowano 2 nieautoryzowane odkupienia wartość 20 040, 46 złotych. Łącznie strata pozwanego wyniosła

30 585, 23 złote. W funduszach (...) Pieniężny i (...) Akcji Europy Wschodniej nie odnotowano nieautoryzowanych odkupień.

Na podstawie tych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy zważył, że w rozpoznawanym sporze wystąpiły cztery płaszczyzny sporne, wymagające dokonania ustaleń i oceny Sądu. Pierwsza z nich dotyczyła ustalenia wysokości środków finansowych przekazanych na rachunek pozwanego bez podstawy prawnej, druga dotyczyła ustalenia strat jakie poniósł pozwany w wyniku nieautoryzowanych czynności bankowych związanych z funduszami inwestycyjnymi, trzecia ustalenia wypłat gotówkowych przez pozwanego z rachunku w szczególności wypłaty z dnia 16 lipca 2009 roku kwoty 61 200 złotych, czwarta dotyczyła zarzutu przyczynienia się powoda, na które wskazano w piśmie dnia 12 listopada 2014 roku k- 664 akt.

Ustalenia dotyczące pierwszych trzech płaszczyzn spornych wymagało skorzystania przez Sąd z wiedzy specjalistycznej biegłych zakresu bankowości i grafologii. Czwarta płaszczyzna sporna była wynikiem ustaleń trzech pierwszych i sprowadzała się do różnej oceny prawnej stanu faktycznego.

W zakresie ustalenia wysokości środków finansowych przekazanych na rachunek pozwanego biegła sądowa zakresu bankowości wypowiedziała się kategorycznie i jednoznacznie. Przekazana na konto pozwanego kwota 175 056, 90 złotych z rachunków innych klientów - S. Ż., A. R., E. B., K. J., J. W., J. K., M. K. - załącznik nr (...) do opinii k- 513, nie miała autoryzacji wskazanych klientów banku, wykonana została bez podstawy prawnej. Podobnie bez autoryzacji i bez podstawy prawnej w dniu 2 marca 2009 roku dokonano przelewu kwoty 6926,50 złotych z konta pozwanego na konto A. Z. (1).

Ustalenia dotyczące drugiej płaszczyzny spornej tj. strat jakie poniósł pozwany w wyniku nieautoryzowanych czynności bankowych zakupów i odkupywań jednostek funduszy inwestycyjnych, również dokonane zostały w oparciu o treść opinii biegłego z zakresu bankowości.

Analiza materiału dowodowego w kontekście trzeciej płaszczyzny spornej zarzutu nie dokonania wypłaty kwoty 61 200 złotych przez pozwanego, zdaniem Sądu Okręgowego jednoznacznie zdyskwalifikowała to stanowisko. Przeprowadzony dowód z opinii biegłego grafologa potwierdził autentyczność podpisu T. D. pod asygnatą kasową wypłaty kwoty 61 200 złotych.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie zasługiwał również na uwzględnienie zarzut dotyczący ostatniej płaszczyzny spornej, przyczynienia się powoda w 50 % do powstałej szkody. Z powołaniem się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 marca 2010 r., I ACa 7/10 Sąd Okręgowy przyjął, że co do zasady możliwe jest ustalanie przyczynienia się poszkodowanego w sprawie mającej charakter straty majątkowej. Sąd Apelacyjny w Katowicach zważył wówczas, że art. 362 k.c. jest podstawą zmniejszenia zakresu obowiązku naprawienia szkody w sytuacji, gdy sam poszkodowany przyczynił się do jej powstania lub zwiększenia. Koniecznym warunkiem skutecznego podniesienia zarzutu przyczynienia się powoda do powstałej szkody jest konkretne wskazanie okoliczności, działań, zaniechań które poszkodowanemu można przypisać w kontekście zarzutu przyczynienia się do powstałej szkody.

Sąd Okręgowy dalej zważył, że w omawianym sporze szkoda wyrządzona została przez pracownika Banku K. P., która w okresie od 7 maja 2007 roku do dnia 9 lipca 2010 roku działając w krótkich odstępach czasu przyjmowała wbrew przepisom środki płatnicze i wartości dewizowe a następnie dokonywała ich transferu i konwersji mając na celu udaremnienie lub znaczne utrudnienie stwierdzenia przestępnego pochodzenia środków finansowych, poprzez wykonywanie nieautoryzowanych przelewów bankowych - uznaniowych i obciążeniowych na rachunkach bankowych klientów banku. Za czyn ten K. P. została prawomocnie skazana wyrokiem Sądu karnego - wyrok Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 6 grudnia 2012 roku w sprawie II K 108/12. Analizując ten fakt Sąd Okręgowy stwierdził, że nie można powodowi, w zakresie działalności K. P. przypisać winy, bowiem niewątpliwie w sposób nieuprawniony K. P., przekroczyła zakres umocowania udzielonego jako doradcy osobistemu Banku. Nie sposób uznać by dokonując czynów zabronionych działała za zgodą i wiedzą Banku.

W niniejszym sporze podstawą prawną żądania pozwu były przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Analiza materiału dowodowego, również pod kątem wiedzy specjalistycznej, pozwoliła na dokonanie ustalenia, że pozwany otrzymał bez tytułu prawnego przysporzenie majątkowe w wysokości 137545,17 złotych. Mając na uwadze wskazane powyżej dowody i rozważania prawne nie zachodziły podstawy prawne by uznać, że działanie poszkodowanego było " obiektywnie nieprawidłowe, naruszające normy prawne, zasady współżycia społecznego lub prakseologiczne reguły postępowania - uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 30 października 2015 r.V ACa 386/15, LEX nr 1936832, i zachodzą podstawy do przyjęcia zarzutu przyczynienia się powoda do powstałej szkody.

Podsumowując swoje wywody, Sąd Okręgowy uznał, że pozwany jako podmiot bezpodstawnie wzbogacony ma obowiązek zwrotu nienależnej korzyści. Podstawą prawną rozstrzygnięcia zasądzającego od pozwanego T. D. na rzecz Banku (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 137545,17 złotych jest art. 405 kc - kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Żądanie ponad zasądzoną kwotę nie zostało udowodnione, dlatego na podstawie art. 6 kc w zw. z art. 405 kc zostało oddalone. O odsetkach orzeczono na podstawie art. 455 kc w zw. z art. 481 kc od dnia wezwania do zapłaty k- 20 akt.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 kpc po ich stosunkowym rozdzieleniu mając na uwadze wynik sporu - strona powodowa wygrywa w 96,05 %. Koszty poniesione przez powódkę to kwota 11 386,10 złotych (opłata sądowa, koszty biegłych, pełnomocnictwa i zastępstwa procesowego), koszty poniesione przez pozwanego to kwota 6734 złote (koszty biegłych, pełnomocnictwa i zastępstwa procesowego). Różnica po przeliczeniu proporcji to kwota 10 670,35 złotych, którą zasądzone od pozwanego na rzecz powoda. O kosztach sądowych tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa (brakujące koszty opinii biegłych - 1604 złote) orzeczono na podstawie art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z uwzględnieniem zakresu rozstrzygnięcia sporu.

Od powyższego orzeczenia Sądu Okręgowego apelację wniósł pozwany, zaskarżając je w zakresie uwzględniającym powództwo i w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1) Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

- art. 362 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji błędne uznanie, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy brak jest podstaw do uznania, że powód przyczynił się do powstania szkody w 50%, podczas gdy prawidłowa analiza zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności same twierdzenia strony powodowej dowodzą, iż zaistniała szkoda powstała w związku z brakiem nadzoru powoda w zakresie przestrzegania przez K. P. procedur bankowych, a co za tym idzie należy uznać, iż pomiędzy zaniechaniem powoda a powstałą szkodą istnieje adekwatny związek przyczynowy uzasadniający zmniejszenie obowiązku naprawienia szkody o połowę;

- art. 409 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji błędne uznanie, iż pozwany nadal pozostaje wzbogacony kosztem powoda o kwotę 137 545, 17 zł, podczas gdy zgromadzony materiał dowodowy w postaci wydruków z rachunków bankowych pozwanego oraz treść jego zeznań wskazują, że pozwany wyzbył się uzyskanych środków na pokrycie bieżących kosztów prowadzonej działalności, w związku z czym nie jest już wzbogacony zgodnie z art. 405 k.c.;

- art. 455 k.c. w zw z art. 481 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i uznanie, iż odsetki za opóźnienie należą się powodowi od dnia wezwania do zapłaty, podczas gdy przedmiotowe wezwanie do zapłaty zostało podpisane przez osobę nieuprawnioną do reprezentacji powoda, a w związku z tym wezwanie pracownika podpisanego na dokumencie wezwania do zapłaty nie wywołuje skutków prawnych;

2) Naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.

- art. 229 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji błędne pominięcie okoliczności, iż pełnomocnik powoda na rozprawie w dniu 9 kwietnia 2013 r. przyznał, że szkoda powstała w majątku banku i jego klientów była skutkiem przestępnych działań K. P., która bez jakiegokolwiek nadzoru ze strony powoda naruszała procedury bankowe ze szkodą dla banku i jego klientów, a w związku z tym przedmiotowa okoliczność jako przyznana przez stronę powodową nie wymagała dowodu;

- art. 233 §1 i 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego, polegającej na błędnym przyjęciu, że pozwany w dniu 16 lipca 2009 r. wypłacił kwotę 61 200 zł w placówce Banku (...) S.A. na podstawie dowodu osobistego oraz karty (...) wydanej pozwanemu na wniosek z dnia 30 listopada 2009 r., podczas gdy ocena sądu jest całkowicie nielogiczna, ponieważ w dniu 16 lipca 2009 r. pozwany nie mógł okazywać się kartą, która została mu wydana kilka miesięcy później na jego wniosek z dnia 30 listopada 2009 r.

Podnosząc powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o oddalenie apelacji jako oczywiście bezzasadnej i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu „za obie instancje” według norm przepisanych.

Powód zwrócił uwagę na fakt, że nawet najdoskonalsze procedury bankowe nie są w stanie całkowicie wyeliminować ryzyka prowadzenia nieuczciwej działalności, w tym na szkodę klientów, przez pracowników banku. Pracownica banku T. P. nie działała za zgodą i wiedzą banku, ale na własną rękę prowadziła przestępczy proceder, za który została ukarana. Przestępczość bankowa jest szczególnie trudna do wykrycia z uwagi na specyfikę działalności bankowej, nie sposób tym samym przypisać winy powodowemu bankowi za powstanie nieprawidłowości na rachunkach klientów, w tym na rachunku pozwanego.

Nie sposób również w ocenie powoda przyjąć, że pozwany jest zwolniony z obowiązku zwrotu bezpodstawnie uzyskanej korzyści, gdyż korzyść tę zużył w okolicznościach, które nie uzasadniały wiedzy o możliwości zwrotu tej korzyści. Powód zwrócił uwagę, że o zużyciu korzyści skutkującej wygaśnięciem obowiązku jej zwrotu można mówić wówczas, gdy zużycie korzyści nastąpiło w sposób bezproduktywny, konsumpcyjny. Gdy natomiast wzbogacony uzyskał w zamian za korzyść korzyść zastępczą albo dzięki korzyści zaoszczędził wydatków, które w przeciwnym razie musiałby poczynić z własnego majątku, nie można uznać, że nie jest już wzbogacony (V CNP 13/13). W ocenie powoda pozwany winien się również liczyć z obowiązkiem zwrotu otrzymanej korzyści.

Odnosząc się do zarzutu dotyczącego braku upoważnienia pracownika banku, który wezwał pozwanego do zwrotu korzyści, co ma wpływ na datę wymagalności świadczenia, powód wskazał, że pracownik ten dysponował odpowiednim pełnomocnictwem banku, wobec czego odsetki należą się powodowi od dnia wezwania do zapłaty.

Odnosząc się wreszcie do zarzutu nielogicznej oceny dowodów, powód zwrócił uwagę na fakt, że wypłata kwoty 61 200 zł w dniu 16 lipca 2009 r. nastąpiła przy użyciu karty (...) nr (...), którą pozwany w tym okresie wykonywał również inne transakcje. Natomiast karta (...) nr (...) została istotnie pozwanemu wydana na jego wniosek w listopadzie 2009 r. z powodu rozmagnetyzowania wcześniejszej karty. Ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego znajdują dodatkowe potwierdzenie w opinii biegłego grafologa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna i podlega oddaleniu.

Ponieważ skarżący podniósł w apelacji zarzuty obrazy zarówno przepisów prawa procesowego jak i prawa materialnego, zacząć należy od ustosunkowania się do tych pierwszych, gdyż w procesie stosowania prawa ustalenia faktyczne wynikające z wprowadzonych do procesu cywilnego środków dowodowych poprzedzają subsumcję pod przepisy prawa materialnego.

Odnosząc się do podnoszonego w pierwszej kolejności zarzutu obrazy art. 229 k.p.c., należy zauważyć, że istotnie na rozprawie w dniu 9 kwietnia 2013 r. pełnomocnik powoda oświadczył, że „powód nie neguje, że wszelkie procedury w tym wypadku zostały naruszone, gdyż zaistniała sytuacja była wynikiem popełnienia przestępstwa przez pracownika banku, a zatem przedkładanie procedur jest bezprzedmiotowe dla rozstrzygnięcia sprawy”.

Pozwany wskazuje tę okoliczność jako okoliczność istotną dla przyjęcia przyczynienia się banku do powstania nieprawidłowości na rachunku pozwanego. Jednakże nietrudno zauważyć, że z zacytowanego in extenso oświadczenia pełnomocnika powoda wcale nie wynikają twierdzenia, których pozwany się tam doszukuje. Pełnomocnik powoda nie przyznał bowiem w żaden sposób, że powodowy Bank ponosi „winę” za zaistniałe nieprawidłowości. Odnosił się on jedynie do bezzasadności wniosku dowodowego powoda o przedłożenie procedur postępowania ze środkami powierzonymi przez deponentów, skoro w tym przypadku procedury te zostały naruszone – w przeciwnym bowiem razie nie doszłoby do nieprawidłowości. Osoba odpowiedzialna za naruszenie tych procedur została już skazana przez sąd karny. Przede wszystkim jednak, jak o tym będzie szerzej mowa poniżej, ustalenie ewentualnego faktu naruszenia procedur bankowych i ustalenie winy w nadzorze nad pracownikami banku lub winy w organizacji nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 233 §1 i 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, należy zauważyć, że istotnie pozwany w różnych okresach czasu posługiwał się różnymi kartami magnetycznymi w celu dokonywania wypłat pieniędzy. W miesiącu lipcu 2009 r., w tym w dniu 16 lipca 2009 r. pozwany posługiwał się kartą (...) o nr (...) (k. 28). Kartą tą posługiwał się pozwany również w kolejnych miesiącach, aż do 27 listopada 2009 r. (k. 33), wypłacając w tym okresie środki pieniężne w zróżnicowanych kwotach. Dopiero od stycznia 2010 r. pozwany zaczął posługiwać się nową kartą magnetyczną o nr (...) (k. 34), którą to kartę otrzymał w dniu 30 listopada 2009 r. (k. 220). Tym samym zupełnie nieuzasadnione okazały się twierdzenia pozwanego, że w obrocie funkcjonowało kilka kart płatniczych umożliwiających dostęp do środków zgromadzonych na koncie pozwanego, co uniemożliwia ustalenie, w jakim faktycznie zakresie pozwany został wzbogacony. Z zapisu operacji na rachunku pozwanego (...) wynika, że środki z tego rachunku były wypłacane za pośrednictwem dwóch kart:

- karty o nr (...), której dysponentem był pozwany, o czym świadczy szereg okoliczności. Przede wszystkim nie sposób nie zauważyć, że pozwany nie dostrzegł, że w ten sposób wyprowadzane są z jego rachunku znaczne kwoty pieniędzy i w tej sprawie nie interweniował. Jedyne logiczne wyjaśnienie tej sytuacji zakłada, że pozwany – znając stan swojego rachunku – nie podejmował żadnych działań w związku z wypłatami znacznych kwot pieniędzy przez użytkownika dysponującego kartą o nr (...), gdyż to właśnie on taką kartą dysponował i kwoty te pobierał. Również biegły pismoznawca stwierdził, że podpisy osoby dysponującej tą kartą, przedstawiającej się jako T. D., zostały nakreślone ręką pozwanego;

- karty o nr (...), której dysponentem był pozwany, o czym świadczy opinia biegłego pismoznawcy, k. 448.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ulega więc wątpliwości, że wyłącznie pozwany miał dostęp do swojego rachunku bankowego i to on korzystał ze środków tam dodanych wskutek działań przestępczych. Jak ustalił Sąd Okręgowy w Częstochowie w sprawie karnej II K 108/12 pracownica powodowego banku przyjmowała od klientów pieniądze i udzielała kredytów bez ujawniania tych operacji w systemie bankowym, dokonywała również nieautoryzowanych operacji bankowych na kontach klientów banku, w tym zakupów i umorzeń funduszy (...) (k. 480). Osoby pokrzywdzone tymi czynami (m.in. E. B., S. Ż., A. R., M. K.) to również osoby, z których rachunków dokonywane były przelewy na rachunek pozwanego, o czym w sposób jednoznaczny świadczy lista operacji na tym rachunku (k. 21-37). Jak ustalił biegły, suma niezasadnie przekazanych pozwanemu środków to kwota 168 130, 40 zł (k. 511). Z kolei pozwany poniósł straty w kwocie 30 585, 23 zł na odkupieniach nieautoryzowanych funduszy (...). Różnica pomiędzy tymi kwotami to kwota niezasadnego wzbogacenia pozwanego 137 545, 17 zł, którą zasądzono zaskarżonym wyrokiem.

Zasadniczo dzieląc ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw, aby uwzględnić zarzuty obrazy przepisów prawa materialnego.

W szczególności oczywiście bezzasadny jest zarzut obrazy art. 362 k.c. poprzez jego niezastosowanie i odmowę przyjęcia przyczynienia powoda do powstania szkody w 50%.

Uszło uwagi skarżącego, że przepis art. 362 k.c. miarkuje obowiązek naprawienia szkody, w sytuacji gdy poszkodowany sam miał udział w zdarzeniu prowadzącym szkodę. Jednakże w niniejszej sprawie przedmiotem powództwa nie było naprawienie szkody wyrządzonej przez pozwanego powodowi, lecz żądanie oparte na bezpodstawnym wzbogaceniu powoda wskutek działań przestępczych pracownicy powodowego banku. Dla uwzględnienia takiego żądania relevantna jest wyłącznie okoliczność wzbogacenia pozwanego bez podstawy prawnej, odpowiadającego zubożeniu powoda. Zdarzenie wywołujące bezpodstawne wzbogacenie może być dziełem przypadku, może zostać spowodowane przez wzbogaconego, ale również przez zubożonego. Fakt, że zdarzenie to spowodował wyłącznie zubożony nie wyłącza możliwości powołania się na bezpodstawne wzbogacenie pozwanego. Okoliczności egzoneracyjne wyłączające obowiązek naprawienia szkody (m.in. wyłączna wina poszkodowanego), jak również przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody, co uzasadnia miarkowanie odszkodowania, to instytucje typowe dla reżimu odpowiedzialności deliktowej. Nie mogą przeto znaleźć zastosowania w niniejszej sprawie.

W dalszej kolejności należy zauważyć, że bezzasadny był zarzut nieuwzględnienia zużycia korzyści przez pozwanego. Po pierwsze sam pozwany w apelacji przyznaje, że uzyskane środki przeznaczył na „pokrycie bieżących kosztów prowadzonej działalności gospodarczej”. Tym samym korzyść uzyskana bezpodstawnie nie została bezproduktywnie skonsumowana, lecz spożytkowana ją w celu umniejszenia pasywów pozwanego. Ponieważ pozwany wykorzystał przebrane na jego rachunek pieniądze do zwolnienia się z wymagalnych zobowiązań wobec swoich wierzycieli, nie sposób uznać, że w ten sposób nie poprawił swojej sytuacji majątkowej (tzn. że nie jest już wzbogacony). Sąd Apelacyjny podziela wywody apelacji, że nie można mówić o zużyciu korzyści, jeżeli bezpodstawnie wzbogacony w zamian za uzyskaną korzyść nabył korzyść zastępczą lub umniejszył swoje pasywa. Po drugie w ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany otrzymując na swój rachunek bankowy znaczne środki pieniężne od zupełnie obcych sobie osób, powinien się liczyć z obowiązkiem zwrotu tych pieniędzy. Tak zresztą zrobiły inne osoby zaangażowane w tę sprawę, których rachunki bezpodstawnie uznano pieniędzmi pokrzywdzonych. Okoliczność, że 19 razy wykonano przelewy na rachunek pozwanego bez jakiegokolwiek podstawy faktycznej uzasadniającej takie przysporzenia, powinna skłonić go do wyjaśnienia tego nieporozumienia. Pozwany miał jednak zastrzeżenia wyłącznie do jednego nieautoryzowanego przelewu, który wykonano z jego rachunku na rachunek A. Z. (k. 83). Pozwany postanowił środki te zatrzymać i takie postępowanie nie może korzystać z ochrony prawnej.

Wreszcie, nie sposób przyjąć, że Sąd Okręgowy naruszył art. 455 k.c. i art. 481 k.c. poprzez zasądzenie odsetek od dnia wymagalności świadczenia. Sąd Okręgowy tak właśnie uczynił, biorąc pod uwagę, że zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia ma charakter bezterminowy i wymagalne staje się po wezwaniu do spełnienia świadczenia, co skutkuje powstaniem roszczenia o odsetki za opóźnienie. Podnosząc zarzut obrazy art. 455 k.c. i art. 481 k.c. pozwany przede wszystkim kwestionuje ustalenia faktyczne Sądu meriti, że wezwanie do zapłaty zostało wystosowane do pozwanego przez osobę uprawnioną do składania oświadczeń woli w imieniu powoda. Nie ulega jednak wątpliwości, że w toku postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez powodowy bank pozwany nie kwestionował legitymacji autorów pism. W odpowiedzi na pismo z dnia 29 grudnia 2010 r., powodowy bank wniósł o zapłatę tej kwoty do dnia 13 maja 2011 r. (k. 20). Nie ulega wątpliwości, że pozwany to wezwanie otrzymał, skoro w dniu 16 maja 2011 r. złożył na nie odpowiedź, prosząc bank o dodatkowe informacje, które zostały przesłane pismem z dnia 13 lipca 2011 r. (k. 38-39). Tym samym w okresie prowadzenia korespondencji z bankiem nie budziło wątpliwości pozwanego, że wysyłane do niego pisma podpisane są przez upoważnione osoby. Z drugiej strony bank przysyłał pozwanemu dokumentację, którą tylko bank, jako podmiot profesjonalnie zajmujący się działalnością depozytową, mógł dysponować. Należy zatem uznać, że wezwanie do zapłaty zostało skutecznie doręczone pozwanemu pismem z dnia 8 kwietnia 2011 r., a wobec upływu terminu do spełnienia świadczenia w dniu 13 maja 2011 r., od dnia następnego możliwe było żądanie odsetek ustawowych za opóźnienie.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, mając na względzie, że apelacja została oddalona.

Biorąc pod uwagę, że apelację wniesiono przed zmianą przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. o opłatach za czynności adwokackie z 27 października 2016 r., należało zasądzić koszty zastępstwa procesowego zgodnie z pierwotnym brzmieniem §2 pkt 6 i §10 ust. 1 pkt 2 w/w rozporządzenie, tj. 75% kwoty 7200 zł, czyli kwotę 5400 złotych. Innych kosztów procesu powód nie poniósł.

Mając powyższe na względzie, należało orzec jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c.

SSO (del) Tomasz Tatarczyk SSA Małgorzata Wołczańska SSA Elżbieta Karpeta